

Васянович Дарина
Студентка 2 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська
справа та страхування»
Науковий керівник: **Чорнобай Л.М.**,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі
та біржової діяльності
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

БІРЖІ ТА ЇХ РОЛЬ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Одним із найпоширеніших у світі видів ринкових процесів є оптова торгівля через товарну біржу, або біржова торгівля. Товарна біржа є однією з форм організованого в часі та просторі товарного ринку з його особливостями та правилами.

Сам термін " біржа " бере свій етимологічне початок від латинського слова "bursa" - гаманець. Справа в тому, що один з перших прообразів сучасних бірж діяв в середині 16 століття в місті Брюгге (тоді - в Нідерландах, нині Бельгія) і розташовувався там біля будинку знаменитого міняйли і маклера, герб якого складався з трьох гаманців. В основі виникнення та становлення біржової торгівлі лежать стародавні ринки (базари), на яких збиралися численні продавці зі своїм товаром та покупці, здійснювався продаж товарів, відбувався обмін інформацією про товари, ціни на них, умови купівлі-продажу. Перша російська біржа відкрилася в Петербурзі (1703), на неї зверталися в основному товари і векселі. У 1914 році бірж в Росії налічувалося вже 115. Однак в 1930 році влада Радянського Союзу закрили останню з них. [1].

Ринкова (базарна) торгівля характеризується такими відмітними ознаками:

- регулярне проведення відкритих (публічних) торгів;
- обов'язкова наявність товару під час торгу;

- відсутність обмежень на товари, які є об'єктом купівлі-продажу;
- ціни встановлюються в процесі торгу на основі попиту і пропозиції;
- після здійснення акту купівлі-продажу товар негайно передається покупцеві.

Розвиток суспільного виробництва зумовив стрімке зростання кількості продавців та покупців, обсягів та асортименту пропонованих товарів. Доставка товарів у місця продажу, де збиралася найбільша кількість продавців та потенційних покупців, умови їх зберігання та пропонування значно ускладнилися. Це перешкоджало нормальному перебігу торговельних переговорів, укладанню угод купівлі-продажу. Поступово з'ясувалося що для здійснення актів продажу зовсім не обов'язково привозити товар, достатньо домовитися про його ціну, а все інше можна обговорити в угоді.

Біржова торгівля ввібрала в себе особливості звичайної «базарної» торгівлі і одночасно розвинула та вдосконалила ринковий процес. Торговці організовують її для легшого й чіткішого здійснення актів купівлі-продажу, створення ефективнішої системи розрахунків. Важливим *завданням біржі* стала централізація попиту та пропозиції, завдяки чому торговці дістали змогу терміново, в доступній формі дізнаватися про стан товарного ринку, тенденції зміни його кон'юнктури.

Доцільність функціонування товарних бірж за умов ринкової економіки визначається виконуваними функціями. Їх можна розподілити на дві великі групи:

1. функції товарних бірж як форми організованого товарного ринку;
2. організаційно-комерційні функції товарних бірж як організаторів оптового ринку.

Функції товарних бірж як однієї з форм організованого товарного ринку передбачають:

1. Забезпечення концентрації попиту та пропозиції в одному місці.
Завдяки розміщенню товарних бірж у великих промислових і

торгових центрах досягається залучення до біржових операцій великої кількості оптовиків-покупців та продавців певних товарів

2. Регулювання оптового товарообігу на підставі ринкових законів. Виконання цієї функції дає змогу впорядковувати оптовий товарообіг, сформувати ефективні канали розподілу та просування товарів від виробників до споживачів, мінімізувати пов'язані з цим витрати.
3. Формування ринкових цін. Механізм біржового ціноутворення забезпечує визначення співвідношення попиту та пропозиції на конкретний момент, врахування умов поставки та оплати товарів та інші чинники.
4. Боротьба із монополізмом на товарних ринках.
5. Кваліфіковане посередництво між оптовими продавцями та покупцями товарів. Біржові посередники, які здійснюють біржову торгівлю, характеризуються глибоким знанням ринку товарів, на яких вони спеціалізуються.

Зближення покупців та продавців у просторі та часі. Біржова торгівля не має обмежень для продавців чи покупців за територіальною чи відомчою ознакою.[2].

Роль товарних бірж у ринковій економіці важко переоцінити, оскільки:

- на товарних біржах формуються «базові» ціни на матеріально-сировинні ресурси, які є основою визначення товаровиробниками-споживачами обсягів витрат на виробництво готової продукції (товарів);
- у процесі купівлі-продажу на біржах формуються комерційні зв'язки з купівлі-продажу товарів виробничо-технічного призначення та подальшого перепродажу;

на біржах акумулюється й балансується попит і пропозиція на найважливіші групи товарів.[3].